

בס"ד. ש"פ וארא, ראשי-חודש שבט, ה'תשכ"ב

(הנחה בלתי מוגה)

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו¹ (וחוזר וכופל בג' הפסוקים שלאח"כ)² יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו, יאמרו נא בית אהרן כי לעולם חסדו, יאמרו נא יראי ה' כי לעולם חסדו. ומבואר בזה במאמר של רבינו הזקן (בביכיל המאמרים מהשנים תקס"ג-ס"ד, שכו"כ מהם עדיין לא נדפסו, ואפילו לא נתפרסמו)³, דמ"ש הודו לה' כי טוב קאי על התורה, דאין טוב אלא אור, כמ"ש⁴ וירא אלקים את האור כי טוב, ואין טוב אלא תורה⁵, שנאמר⁶ ותורה אור. ויש להוסיף בזה, שמלבד זה שהתורה היא תורה אור, ואין טוב אלא אור, הרי מצינו שהתורה עצמה נקראת טוב, כמ"ש⁷ כי לקח טוב נתתי לכם תורת יגו'. אמנם, כיון שבתורה ישנם תרי"ג מצוות דאורייתא (כמארז"ל⁸ תרי"ג מצוות נאמרו לו למשה, כמ"ש⁹ תורה צוה לנו משה מורשה, תורה בגימטריא שית מאה וחד סרי הוי (תרי"א מצוות שצוה לנו משה, ועוד שתים) אנכי ולא יהי לך מפי הגבורה שמענו), ונוסף לזה ישנם גם ז' מצוות דרבנן שתיקנו חכמי ישראל, הנה מ"ש הודו לה' כי טוב (שנוכר ה' לברו, ולא ישראל), קאי על תרי"ג מצוות דאורייתא שנאמרו לו למשה, ומ"ש יאמר נא ישראל, קאי על ז' מצוות דרבנן, היינו, שגם כנס"י יאמר להמשיך המשכות אור א"ס ע"י ז' מצוות דרבנן שהוסיפו חכמי ישראל. ומש"נ יאמר נא ישראל, יאמרו נא בית אהרן, יאמרו נא יראי ה', הרי זה לפי שכללות העבודה דישראל נחלקת לג' הסוגים שבבנ"י, כהנים לויים וישראלים, וזהו יאמר נא ישראל, ישראלים, יאמרו נא בית אהרן, כהנים, ויאמרו נא יראי ה' קאי על לויים, שעבודתם היא בקו הגבורות¹⁰, יראה. והיינו, שגם ז' מצוות דרבנן שהוסיפו חכמי ישראל נחלקים לג' הקוין,

(1) תהלים קיח, א.

(2) שם, ב"ד.

(3) נדפס לאח"כ במאמרי אדה"ז תקס"ד ע'.

לה ואילך. וראה גם אוה"ת נ"ך כרך ב ע' א' (התחלת המאמר).

(4) בראשית א, ד.

(5) אבות פ"ו מ"ג.

(6) משלי ו, כג.

(7) שם ד, ב. אבות שם.

(8) מכות כג, סע"ב ואילך.

(9) ברכה לג, ד.

(10) ראה תניא פ"ג (ע, ב). לקו"ת קרח

מד, ב ואילך. ובכ"מ.

חסד גבורה תפארת (שדוגמתם בישראל הם ג' הסוגים דכהנים לויים וישראלים), כמו שכללות התורה נחלקת לג' הקוין¹¹, תורה עבודה וגמ"ח¹². וכללות ענין הז' מצוות דרבנן שהוסיפו חכמי ישראל הוא כדי שיהי' לעולם חסדו (כפי שממשיך ומסיים בכל ג' הפסוקים הנ"ל כי לעולם חסדו), היינו, שיהי' חסד ה' העליון מאיר גם למטה מטה באישון לילה כו'. והענין בזה, שז' מצוות דרבנן ניתוספו בזמן בית שני שתקנו חכמי ישראל בראותם שאין גילוי אלקות בכנס"י כ"כ ע"י המצוות דאורייתא, מפני הנפילה שנפלו ממדריגתם, ולא יוכלו להאיר האור בכלי בתומ"צ, לזאת הוסיפו מצוות דרבנן לפי העת והזמן, כמו מצות נר חנוכה בימי חשמונאי, שמצד החושך שהי' בזמן מלחמת היונים, הנה כאשר הי' נצחון החשמונאים תיקנו מצות נר חנוכה, ומגילה בימי מרדכי, מצד החושך דגזירת אחשורוש והמן כו', ונטילת ידים תיקן שלמה, שגם ענין זה הי' מצד ההעלם וההסתר שהי' אז¹³ (ע"כ תוכן המאמר).

ב) ויש לקשר ענין זה עם ראש חודש, שבו אומרים פסוקים הנ"ל (הודו לה' גו' יאמר נא ישראל וגו') באמירת הלל, שגם היא מצוה דרבנן¹⁴. והענין בזה, כידוע¹⁵ שענינו של ראש חודש הוא המשכת אור הקדושה גם בימות החול, שהרי כשחל ראש חודש בימות החול (דלא כר"ח זה שחל ביום השבת) הרי הוא מותר בעשיית מלאכה¹⁶, ואעפ"כ אומרים בו הלל, מלשון בהל¹⁷ נרו¹⁸, שהו"ע של המשכת וגילוי אור, היינו, שיומשך האור גם בימות החול ובעובדין דחול¹⁹. וזהו גם כללות ענין ז' מצוות דרבנן שהוסיפו חכמי ישראל, היינו, שפעלו בענינים שמצד עצמם אינם מצוה וקדושה, עניני חול, שגם הם יהיו עניני מצוה וקדושה.

ג) והנה כללות האור שנמשך ע"י ז' מצוות דרבנן שענינם המשכת הקדושה בעניני חול הוא אור נעלה יותר מאשר האור שנמשך ע"י תרי"ג מצוות דאורייתא²⁰, ומצד גודל מעלת האור ביכלתו להיות

11) ראה תניא פמ"ו (סה, סע"ב). ועוד.

12) אבות פ"א מ"ב.

13) ראה אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תנב. דרמ"צ.

14) ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א תר"מ ח"ב ע' 83 ואילך.

15) ראה לקו"ת ברכה צו, ד ואילך.

16) ראה אוה"ת שה"ש שם ע' תסד ואילך. סה"מ פרי"ת ע' רו ואילך. ועוד.

17) ראה תניא פמ"ו (סה, סע"ב). ועוד.

18) ראה אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תנב.

19) ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תש"ח ע' 165. וש"נ.

20) ראה לקו"ת ברכה צו, ד ואילך.

ואה"ת בראשית כב, א ואילך.

נמשך ולהאיר למטה יותר גם בעניני חול, והיינו, שכדי לפעול ולהאיר למטה יותר גם בעניני חול, לא מספיק המשכת האור שע"י תרי"ג מצוות דאורייתא, אלא צ"ל המשכת אור נעלה יותר שנמשך ע"י ז' מצוות דרבנן. וע"ד המבואר בענין מצות נר חנוכה, שאף שתיקנוה חכמים לזכר הנס שהי' בנרות המקדש, מ"מ, יש חילוק בין מצות נר חנוכה שמדרכנן למצות הדלקת הנרות במקדש שהיא מן התורה, דהנה, מצות הדלקת נרות המקדש היתה (לא בעזרת נשים, ולא בעזרת ישראל, אלא) בהיכל פנימה דוקא (ורק ע"י חלוני שקופים אטומים²¹ הי' האור יוצא ומאיר גם לחוץ), משא"כ מצות נר חנוכה היא על פתח ביתו מבחוץ²² דוקא, כיון שענינה הוא להאיר את החוץ²³, ועד שהפעולה דנר חנוכה היא להיות כליא רגלא דתרמודאי²², דתרמודאי קאי על הקליפות שמורדים במלכות שמים, כדאייתא בספרי קבלה²⁴ שתרמודאותיות מורדת, ומרומז גם בנגלה דתורה, כדמשמע בגמרא²⁵ שהיו עבדי שלמה שמרדו בו ונתערבו בין התרמודים, וכיון שבשלמה כתיב²⁶ וישב שלמה על כסא ה', הרי ענין המרידה בשלמה הוא מרידה במלכות שמים, ובענין זה היא הפעולה דנרות חנוכה שיהי' כליא רגלא דתרמודאי, היינו, לבטל ולכלות את ענין המרידה במלכות שמים. ומזה מובן מעלת האור דנרות חנוכה לגבי האור דנרות המקדש, שהרי האור דנרות המקדש שהי' בימי שלמה (עליו נאמר²⁷ הוא יבנה הבית לשמי) לא פעל שלילת מציאות המרידה דתרמוד, וכדי שיהי' כליא רגלא דתרמודאי צ"ל גילוי אור נעלה יותר ע"י נרות חנוכה. ומזה מובן גם בנוגע לכללות ז' מצוות דרבנן, שענינם הוא המשכת אור הקדושה גם בעניני חול, שבשביל זה צ"ל גילוי אור נעלה יותר מאשר גילוי האור שנמשך ע"י תרי"ג מצוות דאורייתא²⁸.

ויש להוסיף, שמעלת ז' מצוות דרבנן בהמשכת אור הקדושה בעניני חול ע"י גילוי אור נעלה יותר, ישנה גם בעבודה בעניני הרשות באופן שבכל דרכיך דעהו²⁹, ויתירה מזה, באופן נעלה יותר, כי, ז' מצוות

(25) יבמות טז, ב.

(26) דברי הימים א כט, ג.

(27) שמואל ב ז, יג. דברי הימים א כב, יו"ד.

(28) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 224 ואילך, ובהנסמן שם.

(29) משלי ג, ו. ברכות סג, א. רמב"ם הל' דעות ספ"ג. שו"ע או"ח סרל"א.

(21) מלכים א ו, ד. מנחות פו, ב. ויק"ר פל"א, ז.

(22) שבת כא, ב.

(23) ראה אוה"ת בראשית כרך ה תתקמ, ב ואילך. תו"מ סה"מ כסלו ע' קסט ואילך. וש"נ.

(24) עמק המלך שער קרית ארבע ר"פ קיא (קח, א). קה"י ערך תרמוד.

דרבנן, אף שמלכתחילה היו עניני חול, הרי ע"י תקנת חכמים נעשו ענין של מצוה וקדושה, משא"כ בהענין דבכל דרכיך דעהו, הרי כל דרכיך לא נעשים ענין של מצוה, אלא נשארים עניני הרשות, מאכלו ומשקוהו וכו' (כל העשרה דברים שבהם החכם ניכר ומובדל משאר העם³⁰), ואעפ"כ נעשה בהם ועל ידם הענין דדעהו, ע"ד מ"ש³¹ דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם, באופן של דעת דוקא, מלשון התקשרות³². ומזה מובן שע"י העבודה דבכל דרכיך דעהו ממשיכים אור נעלה יותר מהאור שנמשך ע"י קיום המצוות, כולל גם ז' מצוות דרבנן. ויש לומר, שזהו מה שאמרו חז"ל³³ איזוהי פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויין בה, בכל דרכיך דעהו. והיינו, שעם היות בכל דרכיך דעהו פרשה קטנה, דבר קטן, שהרי אין זה מצוה מדאורייתא, וגם לא מצוה מדרבנן, כי אם עניני הרשות בלבד, מ"מ, כל גופי תורה תלויין בה, גופי תורה דייקא, היינו, לא רק אברים פרטיים, אלא גוף ועצם התורה, ודוקא ע"ז נעשה לאשתאבא בגופא דמלכא³⁴. ועוד ענין בזה, שמעלת גילוי האור שנמשך ע"י העבודה דבכל דרכיך דעהו שהוא נעלה יותר מהאור הנמשך ע"י קיום המצוות, היא בהתאם לכך שהעבודה דבכל דרכיך דעהו באה ונוגעת בעצם הנשמה בעומק יותר מאשר העבודה דקיום המצוות. ועפ"ז יש להוסיף בפירוש פרשה קטנה, שזהו"ע ששייך אפילו לקטן שבקטנים, דכיון שענין זה נוגע ובא מצד עצם הנשמה, הרי זה שייך לכאו"א מישראל, אפילו לקטן שבקטנים, כי, מצד עצם הנשמה כולם שווים.

ד) **וע"פ** האמור לעיל שע"י ז' מצוות דרבנן שהוסיפו חכמי ישראל נמשך אור נעלה יותר מהאור שנמשך ע"י תרי"ג מצוות דאורייתא, יש לומר בדא"פ בפירוש סיום הכתוב (יאמר נא ישראל) כי לעולם חסדו, שהחידוש וההוספה בזה הוא לא רק בהמשכת האור לעולם להאיר למטה יותר (כי לעולם חסדו), אלא גם במעלת האור, שזהו"ע חסדו, חסדו דייקא, חסד שלמעלה מהשתלשלות [כידוע³⁵ בענין כ"ו כי לעולם חסדו שכנגד כ"ו דורות ראשונים שהיו ניזונין בחסדו של הקב"ה³⁶, דקאי על חסד שלמעלה מהשתלשלות, ששם כחשיכה כאורה³⁷], היינו,

35) ראה תו"א בשלח סא, א. אוה"ת בראשית רפח, א. קונטרס ומעין מאמר ח ואילך. ועוד.
36) פסחים קיח, א.
37) תהלים קלט, יב.

30) רמב"ם הל' דעות רפ"ה.
31) דברי הימים"א כח, ט.
32) תניא ספ"ג.
33) ברכות שם.
34) זח"א ריז, ב.

שבחי' חסדו שנמשך ע"י ז' מצוות דרבנן שהוסיפו חכמי ישראל (שעז"נ יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו) הוא למעלה יותר מבחי' חסדו שנמשך ע"י תרי"ג מצוות דאורייתא (שעז"נ הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו). ועוד חידוש בזה, שעם היות שהאור שנמשך ע"י ז' מצוות דרבנן הוא אור נעלה ביותר, בחי' חסדו שלמעלה מסדר השתלשלות (למעלה גם מבחי' חסדו שנמשך ע"י תרי"ג מצוות דאורייתא), ומצד דרגא זו צ"ל כחשיכה כאורה, מ"מ, נמשך האור לישראל דוקא. וכידוע³⁸ בענין בקשת משה רבינו שתשרה על ישראל דוקא ולא על אומות העולם³⁹, כמ"ש⁴⁰ הלא בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך וגו', דלכאורה, למה הוצרך לבקשה זו לאחרי שבמ"ת הי' כבר הענין דאתה בחרתנו מכל העמים⁴¹. אך הענין הוא, שכיון שבזמן הגלות קוב"ה סליק לעילא ולעילא⁴², וההמשכה היא מבחי' המקיף שלמעלה מהשתלשלות, ששם כחשיכה כאורה, לכן יש צורך בבקשה מיוחדת שאעפ"כ יהי' הענין דנפלינו אני ועמך וגו'. וזהו גם שיי"ג מדה"ר נקראים בשם מדות, דלכאורה, כיון שיי"ג מדה"ר נמשכים מבחי' שלמעלה מהשתלשלות [ובפרט שהתגלות י"ג מדה"ר היא לאחרי שחטא העם הזה חטאה גדולה גו'⁴³, וכדי לתקן פגם זה יש צורך בהמשכה שלמעלה מהשתלשלות דוקא⁴⁴], הרי ענינם הוא בלי גבול, ולמה נקראים בשם מדות, מלשון מדידה. אך הענין הוא, שהגילוי מבחי' שלמעלה מהשתלשלות הוא באופן דכחשיכה כאורה, ולכן צריך להיות בזה ענין של מדידה והגבלה (מדות דייקא), שיומשך למקום הראוי דוקא. וזהו גם החידוש בפסוק יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו, שגם בחי' חסדו שנמשך ע"י ז' מצוות דרבנן, עם היותו בחי' שלמעלה מהשתלשלות ששם כחשיכה כאורה, מ"מ, הרי זה נמשך לישראל דוקא.

(42) ראה זהר ח"א רי, א. ח"ג כ, א. עה, א.

(43) תשא לב, לא.

(44) ראה תו"א תצוה פה, ג.

(38) ראה תו"א הוספות קכג, ג. סידור (עם דא"ח) רצט, ג. סה"מ תר"ל ע' קז. ועוד.

(39) ברכות ז, א.

(40) תשא לג, טז.

(41) בתפלת יו"ט.